

SMALL
PRESS
DISTR,

SMALL PRESS DISTRIBUTION

BLACK
SPAR
ROW

BLACK SPARROW PRESS: OVERZICHTSTENTOON-
STELLING IN DE UNIVERSITEITS BIBLIOTHEEK.

BLACK
SPARK
ROW
PRESS

BLACK
ROW
PRESS

B

INTRO
DUC
TIE

John Martin, bibliofiel, liefhebber van moderne, eigentijdse letterkunde, had maar één wens: uitgever worden. Eigenlijk wilde hij de schrijvers, die hij het meest bewonderde, zoals die van de "Black Mountain School" (Charles Olson, Robert Creeley, Fielding Dawson, Robert Duncan, Edward Dorn), uitgeven, maar -als werknemer bij een firma in kantoorbenodigdheden- had hij geen geld. Toen hij in aanraking kwam met het werk van Charles Bukowski, die als postbeambte in zijn vrije tijd gedichten schreef en publiceerde in literaire tijdschriften van kleine uitgeverijen, was hij zo onder de indruk, dat hij besloot zijn collectie modern first editions te verkopen. Met de opbrengst (\$ 50.000!) startte hij in 1966 zijn 'Black Sparrow Press'. Hij wilde eerst werk van Bukowski uitgeven, omdat hij ervan overtuigd was dat deze onbekende dichter een literaire ontdekking zou blijken.

Het is de verdienste van Martin geweest dat hij het bijzondere talent van Bukowski herkende, en dat hij de moed en het vertrouwen had om zijn uitgeverij op te bouwen rond deze avant-garde dichter. Bukowski uit te kiezen als middelpunt, als spil van het fonds, bleek een gouden greep. Dank zij de 'Black Sparrow Press' is Bukowski nu wereldberoemd, heeft meer dan 40 titels (romans, gedichten, verhalenbundels, allemaal 'Black Sparrow Press' uitgaven!) op zijn naam staan, met oplagen van meer dan een miljoen exemplaren. Zijn werk is verkrijgbaar in 20 talen, en zijn levensverhaal is te zien in de film *Barfly* (1987), met Mickey Rourke als Henry Chinaski (Charles Bukowski's literaire alter ego) en Faye Dunaway als zijn vriendin. Bukowski zelf schreef het (sterk autobiografisch) scenario. De film werd een kassucces. Ook Bukowski's roman *Women* staat op de nominatie verfilmd te worden, door Paul Verhoeven, die als student in Nederland reeds kennis maakte met het werk van Bukowski. (Overigens is er recentelijk nog een zeer succesvolle verfilming geweest van een andere auteur uit het Black Sparrow Press fonds, Paul Bowles, onder de titel *The*

sheltering sky, geregiseerd door Bertolucci).

Uiteraard werkte het succes naar twee kanten: in feite heeft Bukowski als een van de weinige, best-selling auteurs van de 'Black Sparrow Press' gefungeerd als economische ruggegraat: zijn boeken namen 40 % van de totale verkoop van het fonds voor zijn rekening. Hiermee heeft hij een financiële ruimte geschapen, die Martin aanwendde om weer andere, onbekende of in vergetelheid geraakte schrijvers te publiceren. Zodra hij nieuw talent meende te ontdekken, nam hij als uitgever risico's. Terecht merkt Robert Kelly (zelf een van de eerste auteurs van het fonds) op, in *A bibliography of the Black Sparrow Press, 1966-1981*: "Sometimes a press gives off the smell of just waiting for a real best seller, so it can drop all that experimental junk and get into the real moolah ... Black Sparrow seems clean of this, still resolutely committed to some dozens of scarcely best-selling poets, still risking all on some wild schemes of recognition long overdue (Rezni-koff, Bowles)."

Naast Bukowski gaf de 'Black Sparrow Press' het werk uit van de z.g. "Black Mountain Poets", een groep schrijvers waaronder universitaire docenten van het legendarische, experimentele "Black Mountain College" in North Carolina, zoals Edward Dorn, Robert Duncan, Paul Goodman, Fielding Dawson, Robert Creeley en Charles Olson, en anderen die enige relatie hadden met het Black Mountain College, dat een toevluchtsoord werd voor vele, vooruitstrevende auteurs en kunstenaars van die tijd. De "Black Mountain Poets" waren verantwoordelijk voor een belangrijk deel van de avant-gardistische Amerikaanse poëzie van de jaren '50. Zij keerden zich af van de dichterlijke traditie zoals vertegenwoordigd door T.S. Eliot en volgden liever de vrijere stijl van William Carlos Williams.

Ze publiceerden vooral in *The Black Mountain Review* (1954-57), dat al snel een leidinggevend tijdschrift op het gebied van de

experimentele dichtkunst werd, met werk van o.a. William Carlos Williams, Denise Levertov, Allen Ginsberg, Gary Snyder, en vele anderen die later als belangrijke dichters beschouwd zouden worden. Hoofdredacteur was Robert Creeley, dichter, publicist en later "professor of poetry and letters" bij de State University of New York. Creeley hield een intensieve briefwisseling met de Rector van Black Mountain College, Charles Olson, over literaire theorie. Uitgangspunt was Olson's essay *Projective Verse* (1950), dat voor de opkomende generatie dichters even belangrijk was als T.S. Eliot's *Tradition and the individual talent* voor de vorige.

Voor al Charles Olson werd gezien als de voorname opvolger van William Carlos Williams, Ezra Pound, en Wallace Stevens, als de belangrijkste stem van de postmoderne Amerikaanse poëzie. Het was Olson die de term "postmodern" in de huidige betekenis heeft geïntroduceerd, en het was Creeley die één van de basisprincipes van de vernieuwende poëzie van de Black Mountain Poets heeft geformuleerd: "Form is never more than an extension of content".

Buiten de Black Mountain poets kreeg ook het werk van verwante groepen dichters, zoals de z.g. "West Coast Poets" (Michael McClure, David Bromage, David Meltzer), door de Black Sparrow Press bekendheid. In feite hebben Martin's auteurs allen hun wortels in de avant-garde van de jaren '50 en '60: belangrijke namen in het fonds zijn bijvoorbeeld Robert Kelly, Diane Wakoski, and Clayton Eshleman. Verder vinden we werk van Paul Bowles, Gerard malanga, Joyce Carol Oates, Charles Reznikoff, and Tom Clark. Ook minder bekende namen: Wanda Coleman, Laura Chester, Lucia Berlin, Thaisa Frank: jonge, vaak vrouwelijke auteurs, wier werk vrij en onafhankelijk, traditioneel niet tot een bepaalde school behorend, fris en vernieuwend is.

Martin publiceerde niet alleen nieuwe, onbekende auteurs. Als hij, de literaire idealist, onder de indruk was van schrijvers, die niet

meer in druk verkrijgbaar waren, of uit de gratie geraakt van het grote publiek, gaf hij ze opnieuw uit. Zo kocht hij de rechten van het volledige oeuvre van 45 titels van Wyndham Lewis (Brits romanschrijver en criticus). Van de filmscenario- en romanschrijver John Fante, ooit de protégé van H.L. Mencken, begon Martin in 1980 romans en verhalenbundels opnieuw uit te geven, net in een tijd dat Fante in de vergeetelheid was geraakt. Tot de herontdekking door Martin was Fante nooit een succesvol auteur geweest. Slechts een paar jaar na deze heruitgave werden zo ongeveer dagelijks boeken verkocht die Fante schreef in de periode 1930-1960, en werd hij (postuum, hij overleed in 1983) zelfs een van de meest verkochte Amerikaanse auteurs in vertaling in Frankrijk. Zoals vaker bleek, had Martin oog voor kwaliteit. Veel auteurs waarvan het werk is uitgegeven door de 'Black Sparrow Press', zijn onderscheiden met verschillende literaire prijzen.

Kenmerkend voor de 'Black Sparrow Press' was en is het belang dat gehecht wordt aan de tekstverzorging, niet alleen typografisch, maar ook inhoudelijk: bij de diverse uitgaven van het werk van een belangrijk auteur als bijvoorbeeld Wyndham Lewis, vinden we unieke, voor literair-kritisch onderzoek belangrijke passages. Zo bevat 2 *Snooty baronet* gedeeltes tekst die voorheen nooit gepubliceerd waren, en 3 *Self-condemned* bevat, in een appendix, een verrassend alternatief voor het einde van deze roman, voor uitgave gereed gemaakt door Lewis, maar nooit eerder gepubliceerd. Ook 4 *The complete wild body* bevat, naast de originele, volledige tekst van 1927, tevens een uitvoerige verzameling vroege teksten, die in de oorspronkelijke uitgave niet te vinden zijn.

'De Black Sparrow Press' gaf D.H. Lawrence's essay, 5 *The memoir of Maurice Magnus* uit, maar deze keer compleet met de verschillende cruciale passages (over homosexualiteit) die de oorspronkelijke uitgever had weggelaten omdat hij ze te delikaat

vond voor publikatie.

Uitgeverijen als 'New directions', 'City lights' and 'Black Sparrow', die niet primair op winst uit zijn, maar voor wie een "self supporting avant-garde" genoeg is om te overleven en te zorgen dat nieuwe en vernieuwende auteurs een kans krijgen, verrijken de letterkunde. In dit opzicht is de 'Black Sparrow Press' een uitgever in de beste literaire traditie: kwalitatief hoogstaand werk van vaak onbekende, maar baanbrekende auteurs wordt op unieke wijze vormgegeven en met grote zorg en aandacht voor inhoud én vorm geproduceerd.

J.J.M. de Haas

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Barbato, Joseph. - *Black Sparrow: The house a Poet helped to Build*. In: *Publishers Weekly* vol. 232 issue 17 Oct. 23, 1987 pp. 26-27.

Contemporary authors: New Revision Series: a bibliographical guide to current writers in fiction, general nonfiction, poetry, journalism, drama, motion picture, television, and other fields. Detroit: Gale Research, 1988. pp. 101-108.

Dictionary of Literary Biography, Vol. 5: American Poets Since World War II. Detroit: Gale Research Co., 1980. Part I: A-K pp. 152-159. Part II: L-Z pp. 115-128.

Gordon, Neil. - *Purity and survival: John Martin and Black Sparrow Press*. In: *Boston Review* vol. XVII Number 6 November/December 1992 pp. 24-29.

Morrow, Bradford. - *A bibliography of the Black Sparrow Press, 1966-1978* / Bradford Morrow and Seamus Cooney; foreword by Robert Kelly. - Santa Barbara: Black Sparrow press, 1981. pp. v-vii.

The New Encyclopaedia Britannica. - 15th ed. - Chicago: Encyclopaedia Britannica, 1974-1986. Vol. 2 p. 256.

1 Charles Olson & Robert Creeley: *The complete Correspondence* / ed. by George F. Butterick. - Santa Barbara: Black Sparrow Press, 1980-1990. - 9 vols.

2 *Snooty baronet* / Wyndham Lewis. "new ed." / ill. by Wyndham Lewis; ed. by Bernard Lafourcade. - Santa Barbara: Black Sparrow Press, 1984.

3 *Self condemned* / Wyndham Lewis / "with ill. from the author" - 1st corrected ed. / afterword by Rowland Smith. - Santa Barbara: Black Sparrow Press, 1983.

4 *The complete "Wild body"* / Wyndham Lewis / ed. by Bernard Lafourcade. - Santa Barbara: Black Sparrow Press, 1982.

5 *The memoir of Maurice Magnus* / D.H. Lawrence / ed. by Keith Cushman. - Santa Rosa "Calif.": Black Sparrow Press, 1987.

BLACK SPARROW PRESS

Mijn kennismaking met 'Black Sparrow Press' vond plaats eind jaren zeventig in de 'underground' boekhandel 'Real Free Press' waar ik toen enkele jaren werkte en waar mijn interesse voor het bijzondere boek en alternatieve distributie/uitgevers werd gewekt. Het eerste boek dat ik van hun zag was 'Women' van Charles Bukowski met de prachtige tekening van Bukowski op de donkerbruine omslag.

Ik bestelde direkt alle Bukowski-titels en voorzichtig wat andere titels. Ze bleken allemaal prachtig uitgegeven te zijn in een duidelijk herkenbare stijl. De omslagen waren uitgevoerd in ouderwetse boekdruk. Vaak opvallende vette boekdruk met bijzondere kleurcombinaties. Ook de fondscatalogi waren juweeltjes van grafische vormgeving.

In 1980 zette ik samen met de dichter Eddy Woods van het blad 'Ins & Outs' een boekhandel op: de Ins & Outs Bookstore'.

De specialiteit was de Beat-Generatie en het complete fonds van 'City Lights', 'New Directions' en 'Black Sparrow Press'. Ook importeerden wij Punk bagdes, ID magazine, Punk fanzines en diverse underground strips uit Engeland en de USA, die we verkochten in 'Paradiso' tijdens punkconcerten. Dit bleek de manier om Bukowski en Kerouac bekend te maken bij deze 'nieuwe generatie'.

Er zaten zoveel prachtige boeken bij 'Black Sparrow Press' die slechts bij een enkele goede, zelf importerende boekhandel te vinden waren. Niemand had de gebonden en gesignde edities in voorraad.

Na mijn leerschool bij de 'Real Free Press' ging mijn interesse uit naar het distribueren van de fondsen van enkele kleine Amerikaanse uitgeverijen. En dus werd 'Small Press Distribution' opgericht waarvoor Joost Swarte ons logo ontwierp.

In april 81 was ik een paar weken op een 'booksellers holiday' in Californië waar ik veel

boekhandels/distributeurs en uitgeverijen bezocht. Mijn hoofddoel was een bezoek aan de Black Sparrow Press in Santa Barbara. In de heuvels van Santa Barbara lag een prachtige villa waar de Martins woonden. John Martin is een groot boekverzamelaar met een neus voor kwaliteit en heeft de Black Sparrow Press opgericht in 1966. Miskende klassiekers onder de aandacht brengen en nieuwe klassiekers uitgeven, vormen de filosofie van John Martin. Barbara Martin, de vrouw van John Martin verzorgt de zeer opvallende vormgeving van Black Sparrow Press. ik heb haar kleine handpersje gezien waarop alle boekomslagen werden ontworpen. Eigen ontwerpen met een speelse knipoog naar diverse juweeltjes van de laatste 50 jaar boekdruk-kunst

De garage van de villa was grotendeels ingericht als magazijn waar een werkstudent 3x per week op zeer preciese aanwijzingen zorgde voor het versturen van de pakjes. Het grote huis was zorgvuldig ingericht met overal boekenkasten met complete verzamelingen op onderwerp. De complete Bukowski, Lewis, Black Mountain School Presses en vele andere verassingen. Ook bleek John Martin een fanatiek verzamelaar van S. Clay Wilson en Robert Crumb te zijn. John Martin komt ook in een strip van Robert Crumb voor als fanatieke platencollectiehouder die in kleine dorpjes in het zuiden gepensioneerd vraagt of ze nog 78 toeren plaatjes op zolder hebben liggen.

Ik logeerde in een kamer waarin de kast stond met de complete BSP collectie 'rare editions' en heb tot diep in de nacht diverse bijzondere uitgaven van Wyndham Lewis, Paul Bowles en Bukowski ingekeken.

In een mooie tuin was een zwembad met daarnaast een kantoorruimte waar 3 personen konden werken. Vanuit deze ruimte werd elke brief dezelfde dag beantwoord en de postzegel er persoonlijk recht op geplakt. Hier hebben wij mijn alleenvertegenwoordigingsschap besproken. Ik nam de niet echt

commerciële beslissing om van elke titel van de fondslijst 2 expl. te nemen, ongeacht de bekendheid van de schrijver en of het nu poëzie, essay, etc. was. Die houding beviel John Martin, die zelf op zijn fondslijst diverse titels heeft staan die misschien met moeite 10 expl. per jaar verkopen. Ze blijven gewoon rustig 10 of meer jaar op de fondslijst staan, ze zullen nooit naar de ramsj gaan. Uiteindelijk blijkt nu al dat elke titel een collector's item zal worden.

Ook heb ik gezegd dat ik privé een zo groot mogelijke collectie wilde aanleggen om mensen in Nederland te kunnen laten zien wat voor prachtige boeken er bij de Black Sparrow Press zijn uitgegeven.

Het begin van de collectie vormden alle leverbare 'rare editions' plus een mooie collectie van uitverkochte edities die hij me tegen een schappelijke prijs verkocht

Een tevreden importeur keerde huiswaarts en vanaf 1 mei was het alleenvertegenwoordigingsschap van Black Sparrow Press een feit. Mijn 'hits' dat jaar waren Paul Bowles 'Midnight Mass' en Bukowski 'Dangling in the Tournfortia'. Een van de taken van een importeur is recensie-exemplaren naar de juiste plaatsen sturen en daarna zorgen voor goede verkrijgbaarheid bij de belangrijke boekhandels. De belangstelling voor en vertalingen van Bowles, Bukowski, Cossery, Fante en Lewis in Nederland zijn mede door ons gestimuleerd. Ons recensie archief en curieuze archief van Black Sparrow Press is vaak door de schrijvende pers geraadpleegd.

Dankzij de medewerking van enkele belangrijke boekhandels die regelmatig Black Sparrow Press etalages presenteerden is de naam van Black Sparrow Press een begrip geworden.

In Amsterdam waren dat o.a. Athenaeum Boekhandel, Scheltema en boekhandel Premisla waar in mei '82 een eerste overzichtstentoonstelling plaats vond in 'Galerie Premisla' boven

de winkel.

In maart 1982 zette ik mijn eigen boekhandel op: 'Island International Bookstore' in de 2^e Tuindwarsstraat 14, hartje Jordaan. Hier kwam ook het kantoor van 'Small Press Distribution' waar tot laat in de nacht werd doorgewerkt. Er kwamen in '82/'83 belangrijke boeken uit die goed verkochten. Zo kon ik van Bukowski's 'Ham on Rye' direkt 500 exemplaren distribueren, wat in die tijd zonder computers, met een eenvoudig typemachientje een tijdrovende bezigheid was. De administratie met altijd te laat betalende boekhandels, was nog wel de ergste bezigheid.

Hoewel we redelijk tot goed verkochten waren er vanaf '82 constant financiële problemen door de sterk stijgende dollar en constant late betalingen van boekhandels plus een oplopende voorraad zeer langzaam verkopende deluxe en trade editions.

Dankzij de jazz- en boekenliefhebber Dick Witteveld (our bopping bookkeeper), wiens boekhoudkundige talenten de zaken goed op een rijtje zette, is de Black Sparrow Press nooit een financieel fiasco geworden, maar beslist geen vetpot en alleen maar mogelijk door veel onbetaalde werkzaamheden en directe verkoop via de eigen 'Island International Bookstore'.

In 1985 moest 'Small Press Distribution' een belangrijke beslissing nemen. Professioneel doorgaan als distributeur en iemand speciaal in dienst nemen voor de boekhouding en distributie of proberen een grote distributeur te vinden die de 'Black Sparrow Press' verder zou uitbouwen.

De alsmaar stijgende dollar en mijn reislust naar Griekenland gaven de doorslag. Voor boekenimporteur 'Van Ditmar' waren de 'Black Sparrow Press-paperbacks' een fantastisch literair visitekaartje. Als zeer grote distributeur kon 'Van Ditmar' de vervoerskosten en de omrekenkoers van de dollar zeer betaalbaar houden. De boeken werden niet duurder en werden veel beter verspreid.

Voor 'Van Ditmar' waren de gebonden en luxe edities niet interessant, maar voor 'Small Press Distribution' plezierig om te doen en uitstekend te combineren met de archief functie die we hadden.

De collectie van 'Black Sparrow Press' stond in een stalen archiefkast in de keuken van de winkel en het was altijd plezierig om wat curieuze uitgaven op te duiken voor geïnteresseerde klanten en de pers. Het was een levendige collectie door velen bekeken en betast. Vanaf 1985 werd een uit de hand gelopen hobby mijn nieuwe beroep.

Fietsen in Griekenland groeide uit tot 'Het Griekse Eiland Fietsvakanties' en de organisatie daarvan is nu in 1993 mijn hoofdberoep. Ansichtkaart- en T-shirt ontwerpen van Joost Swarte, Charlotte Mutsaers, Peter Mertens en Max verraden nog steeds mijn interesse voor vormgeving. Ook gelimiteerde edities van Tim Krabbé en Martin Bril zijn produkten van mijn boekhandelaarsafkomst.

De helft van het jaar als ik in Griekenland verbleef werden de zaken gerund door het team van Hans Eppinga en Victor Verduin die de vlam van 'Black Sparrow Press' hooghielden.

Ik woonde boven de winkel en de grote kast met de 'Black Sparrow Press' collectie stond wel in de weg in de kleine keuken, maar dat vond ik niet erg. Bij mijn verhuizing in '90 zou de kast naar mijn nieuwe woning mee verhuizen waar de helft van het jaar totaal onbereikbaar zou zijn. De functie van de collectie: archief en promotie voor 'Black Sparrow Press' zou dus verloren gaan.

Op dat moment wou ik deze collectie bij een instituut onderbrengen waar hij bereikbaar zou zijn voor geïnteresseerden. Het instituut zou een overzichtstentoonstelling moeten maken om ruchtbaar te maken dat ze deze collectie hebben en hoe uitgebreid en uniek hij wel is. Mijn voorkeur ging uit naar de 'Universiteits Bibliotheek' in Amsterdam. Kees van Gnnirrep van de afdeling bijzondere collecties reageerde

direct enthousiast. Aangezien naast de vormgeving er ook grote literaire waarde aan de collectie is verbonden, werd ook Boy de Haas ingeschakeld.

Uiteindelijk heeft de Vriendenvereniging van de UB. de verzameling gekocht en aan de UB geschonken. Deze tentoonstelling was onmogelijk zonder de enorme inzet en bezieling van Kees van Gnirrep, Mieke Beumer, Boy de Haas en Petra van Herweijer.

Deze overzichtstentoonstelling is mijn laatste kans om al mijn dierbare boeken nog eens in handen te nemen. Daarna is het tijd voor serieuze zaken. De boeken moeten een paar honderd jaar meegaan en hopelijk in die tijd een paar honderd mensen stimuleren dat mooie vormgeving en originele literaire kwaliteit samen kunnen gaan.

Ik zal elk nieuw boek van Black Sparrow Press blijven kopen en lezen. Paperback, Hardbound of Deluxe is niet meer belangrijk die functie heeft nu de UB.

Henk van der Does

BU KOW >SKI

mijn (toekomstige) redacteur en uitgever
trof me op een dag als een berg
menselijk afval aan tussen de
bierblikjes en whiskyflessen
in dat uitgewoende krot in
East Hollywood

het leek een frisgeboende
fatsoenlijke vent, hij wilde
geen whisky of bier, vroeg alleen:
'heb je wat gedichten voor me?'

ik dronk m'n blikje leeg en
keilde het op de vloer,
boerde, wees naar de
dichte kastdeur

hij maakte hem open en de
hele berg papieren, losse
vellen, stapels erin gepropt
of gesmeten, viel
naar buiten

'heb jij dit allemaal
geschreven?' vroeg hij

'de laatste tijd, ja,'
antwoordde ik

hij glimlachte, sloeg
verwoed
aan het lezen

een goed uur later
vertrok mijn bezoeker met een vracht
poëzie

2 weken daarna
belde hij op en zei dat hij
een paar vlugschriften met mijn
werk wilde publiceren
en
een voorschot zou sturen

Zo beschrijft Bukowski in een gedicht in "Septuagenarian Stew" (Black Sparrow Press, 1990) zijn eerste ontmoeting met John Martin, circa 1965. Een ontmoeting met verstrekende gevolgen, want zonder John Martin was Bukowski nooit uitgroeid tot een schrijver van formaat en zonder zijn passie voor Bukowski's werk was John Martin nooit ertoe gekomen 'Black Sparrow Press' op te zetten.

Charles Bukowski - geboren in 1920 en begonnen als weinig succesrijk schrijver van korte verhalen (toen hij in de twintig was schreef hij honderden verhalen die hij opstuurde aan bladen zoals 'Harper's' waar zijn stijl en stof geen schijn van kans maakten) - genoot toen al enige bekendheid als dichter. Zijn dichtader begon te vloeien nadat hij in 1955 bijna aan een maagbloeding bezweken was - de rekening die hij gepresenteerd kreeg van tien jaar hondebantjes en drankmisbruik. Die verzen verschenen in kleine poëzietijdschriften met namen zoals 'Merlin's Magic', 'Wanderlust', 'Wormwood Review' en zijn eerste dichtbundel "Flower, Fist and Bestial Wail" (nu een prijzig en nauwelijks nog aan te komen collectors' item) was in 1960 uitgekomen bij een uitgeverij in Eureka, Californië.

John Martin, toentertijd manager van een kantoorartikelen en -meubelenhandel in Los Angeles, was een poëziefhebber. Hij verzamelde antiquarische en bijzondere uitgaven en hield de vele 'little magazines' bij die in de jaren '60 in heel Amerika als paddestoelen uit de grond schoten. Daarin staken Bukowski's gedichten vrijwel altijd met kop en schouders boven de andere uit. Na die eerste ontmoeting, geeft Martin enkele 'vliegende blaadjes' en pamfletten uit met Bukowski's gedichten, en wanneer hij begin 1968 zijn eerste bundel van Bukowski's poëzie publiceert, "At Terror Street and Agony Way", behoort de kantoorbenodigdhedenbranche voorgoed tot het verleden en is 'Black Sparrow Press' een feit. Hij verkoopt zijn unieke boekenverzameling voor een aardig

bedrag aan diverse universiteitsbibliotheken en geeft in 1969 een tweede bundel van Bukowski uit. "The Days Run Away Like Wild Horses Over The Hills" is binnen enkele weken uitverkocht. Maar Bukowski, die intussen een groter, en vooral jonger, publiek heeft aangeboord met zijn wekelijkse column 'Notes of a Dirty Old Man' in het undergroundblad 'Open City' (en later in 'L.A. Free Press'), werkt nog altijd 's nachts als sorteerder bij de posterijen. John Martin zegt hem \$100 in de maand toe als hij zich alleen nog maar op schrijven toelegt. Bijna 50 jaar oud geeft hij zijn baan eraan en schrijft in drie weken tijd zijn eerste roman "Post Office" (1971).

Toen ik 'de eeuwige verliezer die met sardonische humor het slagveld van de Amerikaanse droom beschrijft' in 1980 opzocht, was hij kort daarvoor verhuisd naar een keurige en vooral rustige buurt in San Pedro, een tegen de haven van Long Beach aanpalend stadje. Vrijstaande huizen met grote gazons rondom waar af en toe een vlaggemast staat met een wapperende 'Stars and Stripes' in top. Hier woonde mensen voor wie de droom werkelijkheid was geworden.

Gewapend met een grote bruine papieren zak vol flessen goede witte wijn had ik bij hem aangebeeld. "Ah, ik zie dat m'n vertalers niet met lege handen komen," zei Hank, zoals hij door zijn vrienden genoemd wordt, met een ironisch glimlachje. Uiteindelijk dronken we - d.w.z. Bukowski, zijn vriendin Linda Beighle (met wie hij in 1985 trouwde), zijn Duitse vertaler Carl Weissner die ook op bezoek was, en ik - zo vreselijk veel tot diep in de nacht dat ik niet meer overeind kon komen en op de sofa moest blijven slapen. De volgende ochtend laat werd ik met een schok wakker. Waar was ik in godsnaam? Boven hoorde ik gestommel. Hank was nog niet naar 'Hollywood Park' vertrokken, de grote renbaan van Los Angeles, waar hij zijn oude makkers in de waan laat dat hij een perfect goksysteem ontdekt heeft en zich

daarom een BMW kan permitteren. Zijn bijna dagelijkse gang daarheen had hij de ultieme karaktertest genoemd. Iedereen kan namelijk op het verkeerde paard gokken en verliezen.

De gevestigde literaire kritiek en de grote uitgeverijen aan de oostkust hadden Bukowski's werk altijd genegeerd. Pas na de film "Barfly" en Madonna's uitspraak in het blad 'Interview' - "One of my all-time, all-time favorite writers is Charles Bukowski. I think he's the coolest guy in the world." - werd Bukowski door Amerikaanse media 'ontdekt'. Hij werd gevraagd voor alle 'talk shows', kreeg lucratieve aanbiedingen van Newyorkse uitgevers maar wees dat allemaal van de hand. Zijn huidige situatie bevalt hem prima: redelijk beroemd in Europa waar het overgrote deel van zijn royalties vandaan komt en vrijwel onkend in eigen land zodat hij ongestoord kan werken. En zijn oude vriend John Martin zal hij nooit de steek te laten.

Begonnen als uitgeverij voor 1 auteur, bouwde 'Black Sparrow Press' inmiddels een indrukwekkende fondsluist op van de literaire avant-garde. Bovendien kenmerkten de boeken zich van meet af aan door hun prachtige vormgeving - de omslagen ontworpen door Barbara Martin - en de kwaliteit van het papier en het drukwerk - eerst boekdruk, later offset, door de jaren heen meestal verzorgd door de drukkerij van Graham Mackintosh. En die ene auteur is twintig jaar later trouwens goed voor een derde van de omzet. John Martin gokte gewoon op het goeie paard.

Susan Janssen

WYNDHAM LEWIS

Heethoofd of koele rationalist, avantgardist of traditionalist, militante pacifist of brutale ruziezoeker, vriend of vijand? Schrijver, kunstschilder, polemist, intellectueel en kosmopoliet Wyndham Lewis (zijn voornaam Percy liet hij al snel na zijn komst naar Europa schieten) verenigde deze en vele andere tegenstellingen in één persoon. In één persoon, maar tegelijkertijd in vele *personae*, een spoor van verbijstering en verontwaardiging achter zich latend. Als oprichter van het Vorticisme, het Engelse antwoord op de Europese avantgarde, preekte hij in zijn blad *Blast* (1914-1915; herdruk door BSP 1981) hel en verdoemenis, daarbij geholpen door een bulderende typografie; als officieel oorlogskunstenaar in het Canadese leger beledigde hij soldaat en officier door hen af te beelden in weinig heroïsche poses en omstandigheden, meer als insect dan als mens; als "humorsoldaat" in de vroege verhalen onder de titel *The Wild Body* (geschreven rond 1908-1910, herschreven en gepubliceerd in 1927; onder de titel *The Complete Wild Body* door BSP uitgegeven in 1982; een selectie uit *The Wild Body* en verspreide verhalen verscheen in 1984 in een vertaling van Frans Kellendonk onder de titel *Cantleman en andere verhalen*) schaterde hij het met schrille lach uit over zijn tot marionet gereduceerde medemens; als "The Enemy" bevocht hij met een sardonische grijns vanaf het midden van de jaren '20 met pen en penseel de illusies van zijn tijd; als "lonely volcano" liet hij in de jaren '30 in toenemende machteloosheid zijn verwarlijke gerommel horen, vriend tot vijand makend en vijand verder verbitterend. Na de oorlog keerde hij uit onvrijwillige ballingschap in zijn geboorteland Canada terug en toonde de wereld een mildere, maar allesbehalve uitgebluste Lewis. Hij schreef talloze kunstkritieken in diverse toonaangevende bladen tot hij in 1951 met - louter fysieke - blindheid geslagen werd. Ook daarna bleef hij nog actief als schrijver, onder andere met de magistrale roman *Self Condemned* (1954; herdruk door BSP 1983), over de ballingschap in Canada.

Behalve deze diversiteit aan opeenvolgende *personae* toonde Lewis ook in het dagelijkse leven het vermogen zich op uiteenlopende wijzen te presenteren. Goede vrienden waren daarvan evengoed het slachtoffer als gehate vijanden. Lewis erkende in deze wereld slechts weinige gelijken en liet dat in gesprekken, op papier of op het schilderslinnen overduidelijk blijken. De meeste typering van hem door tijdgenoten neigen naar het negatieve en geven hem weer als een tactloze dwarsligger, altijd en eeuwig om geld verlegen, maar gulle gevers afbekkend, als een onverbetterlijke querulant, een poseur die vanonder zijn zwarte hoedrand de wereld met een haatdragende blik gadesloeg.

Daartegenover staan de getuigenissen van mensen die Lewis van naderbij kenden, waaronder niemand minder dan T.S. Eliot, die hem omschreef als "de meest fascinerende persoonlijkheid van zijn tijd" en Eliot had, zoals bekend, niet bepaald een kleine of geringe schatten kennissenkring. Als een van de nadere kennissen van Lewis begint Julian Symons zijn boek *The Essential Wyndham Lewis* (Andre Deutsch, 1989), een bloemlezing uit het oeuvre van Lewis en dankzij de uiterst rake toelichtingen een van de beste introducties tot diens werk, met de volgende karakterschets: "Hij was aangenaam gezelschap, zonder pretenties, hartelijk en hij stelde je op je gemak. Met zijn voeten op tafel en een glas whisky in de hand gaf hij onverbloemd zijn mening ten beste over andere schrijvers en kunstenaars uit het heden en verleden. Geoffrey Grigson (auteur van *A Master of Our Time* (1951), een van de eerste volwaardige monografieën over Lewis, LSt) herinnerde zich zijn eerste ontmoeting met Lewis in een broodjeszaak: Lewis testte hem, tussen de thee en broodjes door, op zijn kennis van Goya, Gogol, Conrad en vroeg of hij Virginia Woolf bewonderde of niet. In mijn geval betrof het Kafka, de Prerafaëlieten, Ruskin en Carlyle. Anderen zouden hetzelfde verhaal kunnen vertellen, met andere namen."

Een van die anderen heb ik zelf jaren geleden ontmoet. Het was een Nederlander, Pier van der

Kruk, een ondanks zijn ruim zeventig levensjaren nog altijd ongetemde anti-bourgeois. Hij was in de jaren '30 onder de indruk geraakt van Lewis' artikelen in *Time and Tide* en toen hij daar in Londen op een kleine expositie van werk van Lewis over had gesproken met de galeriehouder werd hij tot zijn grote verrassing (en ontsteltenis) bij de bewonderde meester zelf uitgenodigd. Ook hij werd hartelijk onthaald door Lewis, die hem zonder uitstel het hemd van zijn lijf vroeg over de stand van zaken in artistiek Nederland. Tijdens een van de latere ontmoetingen in diezelfde jaren bleken bovendien Eliot en Pound aanwezig te zijn en Van der Kruk vertelde hoe hij bij die gelegenheid uit *Het Uur U* van Nijhoff voor had moeten lezen, eerst in het Nederlands (op speciaal verzoek van de klankmagiër Pound), daarna in een ter plekke geïmproviseerde vertaling. Vervolgens moest hij onder een spervuur van vragen een beeld geven, niet alleen van de contemporaine Nederlandse letteren, maar vooral ook van de Nederlandse politieke situatie. De belangstelling van Lewis was ongeveinsd en het beeld dat hieruit naar voren komt, is misschien het best te vergelijken met het beeld dat een veelzijdig talent als Menno ter Braak heeft opgeroepen.

De positie van Wyndham Lewis in de Engelse cultuurgeschiedenis van deze eeuw is een gecompliceerde zaak: hij wordt vaak in een adem genoemd met andere vooraanstaande modernisten als Pound, Eliot en Joyce, zonder dezelfde vermaardheid te hebben verkregen. Als kunstschilder heeft hij in ieder geval de status verworven van een van de belangrijkste figuren van de twintigste eeuwse Engelse kunst, een reputatie die vooral berust op het feit dat Lewis de grondlegger was van het Vorticisme, de enige Engelse vorm van avantgardisme, en op zijn geweldige productie aan schilderijen en tekeningen, waarvan de meeste zijn opgenomen in het volumineuze standaardwerk *Wyndham Lewis, Paintings and Drawings* (Thames and Hudson, 1971) van Walter Michel. Onder de schilderijen bevinden zich een aantal zeer spraakmakende, zoals een olieverfportret

van T.S. Eliot uit 1938, dat aanleiding was voor één van de grote kunstschandalen van de jaren '30. De Royal Academy of Arts weigerde het portret te accepteren voor haar jaarlijkse prestigieuze tentoonstelling. De beslissing werd gesteund door amateurschilders als Winston Churchill, maar heftig aangevallen door gezaghebbende professionele kunstenaars als de fameuse Augustus John, ooit leermeester en mentor van Lewis. Lewis kreeg een prachtige gelegenheid het ingedutte, "eerbiedwaardige" instituut aan te vallen en verkreeg door alle commotie in de Britse pers zowaar ook nog de welverdiende bredere aandacht van het publiek.

Zijn positie als literator (in de breedste zin van het woord: hij publiceerde in vrijwel alle genres binnen en buiten de letterkunde) is veel meer omstreken. Hiervoor is niet alleen zijn openhartige (of tactloze) optreden naar buiten verantwoordelijk, maar ook zijn gebrek aan orthodoxie. In vrijwel geen van zijn werken heeft hij de gebruikelijke grenzen van het genre waarbinnen hij zich bevond in acht genomen. Zijn eerste volwaardige roman, *Tarr* (1918, herschreven 1928; 1918-versie uitgegeven door BSP 1990; Nederlandse vertaling van de 1928-versie door Frans Kellendonk 1986), gaat over twee contrasterende personages, die beiden een kunstenaarsbestaan leiden in het Parijs van voor de Eerste Wereldoorlog: Otto Kreisler is een op alle fronten mislukkende pseudo-kunstenaar, die in zijn overweldigend Teutoonse burgerlijkheid kunst alleen als decoratie van het bestaan kan zien, terwijl voor Frederick Tarr kunst een levensvoorwaarde is, alhoewel hij aan het voeren van briljante twistgesprekken de voorkeur geeft boven het eigenlijke scheppingsproces. Met name door de onstuitbare monologen van Tarr krijgt de (overigens vaak hilarische) roman de trekken van een pamflet ter verdediging van de kunsttheorieën van de schrijver zelf. In de grote beschouwende werken *The Art of Being Ruled* (1926; BSP 1989) en *Time and Western Man* (1927) worden sociologische analyses afgewisseld met persoon-

lijke anecdotes, filosofische uitweidingen en politieke commentaren, en worden *en passant* tijdgenoten als Freud, Bertrand Russell, Henri Bergson, D.H. Lawrence en Sinclair Lewis de mantel uitgeveegd. In ander werk, zoals bijvoorbeeld zijn bundeling van literaire kritieken *Men Without Art* (1934; BSP 1987), houdt Lewis zich wel aan het genre, maar neemt de besproken werken onder vuur vanuit een volkomen afwijkend perspectief.

Een andere reden voor Lewis' geringe populariteit lag in het feit dat hij vanaf de Eerste Wereldoorlog, waaraan hij ook als artillerie-officier had deelgenomen, een wereldbeeld heeft verkondigd dat eerder op oligarchische dan op democratische beginselen stelde. Hij was ervan overtuigd dat de verantwoordelijkheid en eenzaamheid, die onverbrekkelijk met werkelijke individuele vrijheid verbonden zijn, slechts door enkelen gedragen en verdragen kon worden en dat die enkelen de gelegenheid zou moeten worden gegeven om zich zo volledig mogelijk te ontplooiën. Deze beperkte groep zou dan moeten functioneren als de dragers van de menselijke kennis in een samenleving die gekenmerkt wordt door een groeiend internationalisme en een groeiende wil tot samenwerking. De nieuwe wereldorde is dan een universele samenleving onder een erkende centrale wereldregering.

Achter deze visie gaat eigenlijk maar één alles motiverende gedachte schuil: nooit meer oorlog, nooit meer die krankzinnige uitbarsting van onbeheerste driften. Zoals Lewis destijds voor de verwezenlijking van zijn visie streed, was het moedig en vrij uniek, maar vanuit het huidige perspectief lijkt het niet alleen weinig origineel (ten onrechte dus), maar ook Quichote-achtig en zelfs gevaarlijk.

Toen Lewis zich in de jaren '30 ook nog min of meer waarderend uitliet over Hitler en zich fel keerde tegen de vele illusoire idealen van politiek links en de spraakmakende liberalen, was zijn lot bezegeld. Alles wat Lewis publiceerde viel verkeerd: hij werd aangeklaagd wegens smaad voor *Filibusters in Barbary*

(verslag van een reis door Marokko, 1932; door BSP uitgegeven onder de titel *Journey into Barbary*, 1983) en *The Roaring Queen* (een satirische sleutelroman, in 1936 nog voor de publicatie teruggetrokken en pas in 1973 uitgegeven) en toen in 1937 de satirische roman *The Revenge for Love* (BSP 1991) verscheen, waarin pseudo-links aan modieuze overtuigingen toegeeft en met desastreuze gevolgen aan de Spaanse Burgeroorlog deelneemt, kon Lewis op furieuze reacties rekenen. Alhoewel hij nooit heeft gekozen voor een politieke partij, werd hij verketterd door links en rechts en kreeg de karakterisering "eenzame vulkaan", zoals Pound hem eens had aangeduid, wel een bijzonder actuele betekenis.

Ook stilistisch gezien is het werk van Lewis tegendraads te noemen. Zijn werk tot 1920, vanaf de vroege verhalen in *The Wild Body* tot en met het moment waarop Lewis besloot "ondergronds" te gaan voor een periode van vier jaar, wordt gekenmerkt door sterk visueel gerichte beschrijvingen, een experimentele interpunctie en een voorliefde voor bijna abstracte, bizarre gebeurtenissen en personages. Na de ondergrondse periode schreef Lewis in de jaren '20 naast de hierboven vermelde werken het eerste deel van *The Childermass* (1928), een merkwaardige roman die eerder een bespreking in dialoogvorm van eigentijdse politieke opvattingen is, en een omvangrijke satirische sleutelroman, *The Apes of God* (1931; BSP 1981). De opvallende stijlfenomenen van de eerste periode zijn afgezwakt, maar zijn nu vervangen door een al even excentriek bouwsel van (buiten)literaire ideeën. De roman *Snooty Baronet* (1932; BSP 1984) vormt daar een sprekend voorbeeld van: de roman begint op de eerste bladzijde als een geslaagde pastiche van een detectiveroman, maar wordt binnen de kortste keren tot een ware lappendeken waarin de handeling wordt onderbroken voor aanvallen op het behaviourisme en D.H. Lawrence, en voor bespiegelingen over geweld.

Gedichten en toneelstukken heeft Lewis slechts weinig geschreven. In 1914 verscheen

in *Blast 1* een expressionistisch getint toneelstuk met een hoog onspeelbaarheidsniveau (in boekvorm verschenen in 1932) en in 1933 verscheen *One Way Song*, een gedicht met Lewis zelf als onderwerp, geheel geschreven in de weinig populaire vorm van het 18e eeuws satirisch gedicht. Ook met deze twee publicaties heeft Lewis zijn aanzien niet weten op te vijzelen. Een slechte gezondheid, de aanvallen vanuit alle politieke richtingen, een stilzwijgende boycot van uitgeverij die hun vingers niet aan Lewis wilde branden en de onmiskenbare eigengereidheid van Lewis zelf hebben een grotere bekendheid in de weg gestaan. Dat heeft een breder publiek ervan weerhouden kennis te maken met een fascinerend, zij het onevenwichtig oeuvre waaraan Lewis ook na de Tweede Wereldoorlog verder heeft gebouwd: behalve *Self Condemned* schreef Lewis ondermeer nog de verhalenbundel *Rotting Hill* (1951; BSP 1986), de autobiografie en "apologia pro vita sua" *Rude Assignment* (1950; BSP 1984) en de romans *Monstre Gai* en *Malign Fiesta*, de vervolgdelen op *The Childermass* die te samen de trilogie *The Human Age* (1955-1956) vormen.

In 1957 overleed Lewis in een Londens ziekenhuis. Zijn laatste woorden waren: "Mind your own business!" Van die aanbeveling heeft hij zich zelf godzijdank nooit iets aangetrokken.

Léon Stapper

Deze publicatie
is uitgegeven ter gelegenheid van
de 'Black Sparrow Press' tentoonstelling
in de Universiteits Bibliotheek te Amsterdam
[25 februari tot 2 april]

Uitgave: Small Press Distribution,
Postbus 11102, 2301 EC Leiden

Druk: drukkerij de Jong

Ontwerp: H. Groenendijk (or.omslag ontw.J. Swartel)

© '93, bij de auteurs:

J.J.M. de Haas (Introductie - pag.2)

H. van der Does (Black Sparrow Press - pag.5)

S. Jansen (Bukowski - pag.9)

L. Stapper (Wyndhan Lewis - pag.12)